

انسجام عاطفی خانواده مسجدی با یکدیگر

سید مرتضی موسوی

دانش‌آموخته سطوح عالی حوزه

در قرآن کریم، صفاتی برای آبادکنندگان مسجد مطرح شده که قابل توجه و دقت است. این صفات در سوره توبه بیان شده است. اما قبل از آن باید این نکته را بدانیم که آبادکنندگان مسجد، تنها کسانی نیستند که به ظاهر مسجد و ساختمان آن کمک می‌کنند. اگر گفته می‌شود عامران مسجد، دو جنبه را می‌توان تصور کرد. یکی همین جنبه ظاهری و ساختمانی مسجد که مصداق عمران و آباد کردن مسجد است و یکی هم جنبه باطنی عمران مسجد که همان رفت‌وآمد به مسجد است. این نوع از آباد کردن یا عمران، مهم‌تر از عمران ظاهری است.

در اصطلاح به مسجدی که نمازگزاران بسیار داشته باشد و اقشار مختلف از آن استفاده کنند، «مسجد آباد» گفته می‌شود. می‌گویند فلان مسجد، خیلی آباد است^۱. چراکه جماعت باشکوه و پرجمعیتی در آن نماز می‌خوانند. بنابراین جلوه‌های عمران مسجد دو گونه است: عمران ظاهری و عمران معنوی.

اما صفاتی که خداوند برای آبادکنندگان مسجد برمی‌شمارد، پنج صفت است که در صورت مداومت بر مسجد این صفات، جزئی از اخلاق ما خواهد شد و داشتن هر یک از این صفات، یک قدم انسان را به خداوند نزدیک‌تر می‌کند و رنگ و بوی الهی، تمام زندگی انسان را متأثر می‌کند که یکی از این عرصه‌ها، رابطه اعضای یک خانواده با یکدیگر است. در قالب بررسی صفات اهل مسجد که همان عامران معنوی خانه خدا هستند به بررسی این مهم بپردازیم.

الف: اولین صفتی که برای آبادگران مسجد مطرح شده، ایمان به خداوند است: *أما یعمر مساجد الله من آمن بالله...*^۲ ایمان به خداوند، قوه و ملکه‌ای نفسانی است که انسان را در مسیر حق نگه می‌دارد. ایمان نمی‌گذارد که هر کاری را که دوست داریم، بدون توجه به آثار و عواقب آن انجام دهیم. ایمان باعث سرازیر شدن برکات الهی می‌شود: *«و لو أن أهل القرى آمنوا و اتقوا لفتحنا علیهم برکات من السماء و الارض»*^۳ ایمان باعث می‌شود که ارتباط افراد با دیگر اعضای خانواده، ارتباطی معنوی و سالم، به دور از کشمش‌ها و گوشه و کنایه‌های آزاردهنده باشد.

در روزهای ابتدای ازدواج حضرت علی و حضرت زهرا (سلام الله علیهما) این زوج آسمانی وقتی به دیدار رسول خدا نائل شدند، حضرت رسول از امیرالمؤمنین درباره وضعیت زندگی و اخلاق دخترش سؤال کردند. ایشان عرض کردند: «نعم العون علی طاعة الله»^۴.

این زوج که الگوی همه کمالات انسانی هستند همه چیز را در راستای هدف عالی خلقت که عبادت خداوند باشد،^۵ می بینند و به همین دلیل، بهترین صفتی که برمی شمردند کمک در راه عبادت خداوند است که ایمان چنین دیدگاهی را به عبد مؤمن عطا می کند.

ب: دومین صفت قرآن برای عامران مسجد ایمان به روز قیامت است: ... من آمن بالله و الیوم الآخر... . اینکه انسان برای بقا آفریده شده نه برای فنا و اینکه انسان برای زندگانی جاوید خودش، اندوخته ای مهیا کند نه برای حیات فانی، باعث می شود ارتباطش با اطرافیان نیز رنگ و بوی جاودانگی به خود بگیرد. البته هر کس آخرت خود را اصلاح کند، دنیایش نیز اصلاح خواهد شد: مَنْ أَمَلَ حَسَنَةً لَمْ يَلَمْسْ لَهَا فَسْءَلاً فَهُوَ كَسْبٌ. اصلاح، هم در امور مادی است و هم در امور معنوی؛ مثل روابط ما با دیگران. پس اگر خانواده ای ایمان به روز قیامت داشت و برای اصلاح امور آخرتش قدم برداشت، حتماً ارتباط عاطفی و صمیمی با یکدیگر را بیشتر خواهند کرد.

ج: اقامه نماز یکی از صفاتی است که اهل مسجد و آبادکنندگان آن برایش تلاش می کنند. اقامه نماز ستون دین است و به پدران و مادران توصیه شده که از کودکی فرزندان خود را با نماز آشنا کنند تا در بزرگسالی بتوانند راحت، نماز بخوانند. برای رفع مشکلات نیز از نماز باید کمک گرفت: «یا ایها الذین آمنوا استعینوا بالصبر و الصلاة...»^۶

اقامه نماز مرز بین کفر و ایمان است و هرچه پایبندی به نماز بیشتر باشد، جلوه خدایی مؤمنان نیز بیشتر می شود. نمازی که با صفات رحمت خداوند آغاز می شود، باعث می شود رأفت و رحمت افراد خانواده با یکدیگر زیاد شود. نمازی که با درخواست هدایت به صراط مستقیم همراه است، موجب می شود از راه مستقیم توجه و کمک به دیگران هرگز منحرف نشویم.

د: پرداخت زکات، که یکی از بینش های بزرگ اقتصادی اسلام است، نیز یکی از ویژگی های عامران مسجد است؛ البته زکات هم به صورت واجب آن که بر نه چیز تعلق می گیرد و هم به صورت مستحب آن که به صدقات روزمره نیز اطلاق می شود و گفته اند: «عونک بالضعیف افضل الصدقة»^۸

کمک به انسان ضعیف، چه ضعف جسمی داشته باشد چه ضعف فکری، صدقه است و حتی از بهترین صدقات به شمار می‌آید.

در خانواده‌ای که مسجدی و اهل ایمان هستند، این صفت نیز وجود دارد که هر کس در هر عرصه‌ای که ضعف دارد، با کمک بقیه اعضا، خودش به حدّ مقبولی از توانایی می‌رسد. این انسجام و پیوستگی یک خانواده با یکدیگر باعث تقویت دوباره روحی معنوی و ایمانی اعضا می‌شود.

فقط یک خانواده باایمان می‌تواند برای رسیدن به رضای خداوند، فعالیت کند و به همه کارهایش حتی کمک کردن به دیگران رنگ الهی بدهد و توقعی از کسی نداشته باشد. اگر کمک مالی به کسی می‌کند، چشمداشتی نداشته باشد. گفته‌اند:

هر کس ز کار خلق یکی عقده وا کند ایزد هزار حاجت او را روا کند

صدها فرشته بوسته بر آن دست می‌زنند کز کار خلق، یک گره بسته وا کند

ه: آخرین صفتی که در سوره توبه برای آبادگران مسجد مطرح شده، نترسیدن از غیر خداست: «و لم یخش الا الله» این نترسیدن از غیر خدا باعث می‌شود تمام اعضای خانواده، دلیلی معنوی برای پشتیبانی و حمایت از یکدیگر داشته باشند. اگر جایی، حق و حقوقی از هر یک از اعضای یک خانواده پامال شد، بدون ترس و با شجاعت کامل در راه احقاق حقوق یکدیگر بایستند؛ چراکه بناست فقط از خداوند بترسیم.

^۱. آئین امامت مسجد؛ ص ۱۸.

^۲. توبه: ۱۸.

^۳. اعراف: ۹۶.

^۴. مجلسی، محمدباقر؛ بحار الانوار، ج ۴۳، ص ۱۱۷.

^۵. «و ما خلقت الجن و الانس الا ليعبدون»؛ ذاریات: ۵۶.

^۶. حرعاملی؛ وسائل الشیعه؛ ج ۱۵، ص ۲۹۸.

^۷. بقره: ۱۵۳.

^۸. کلینی؛ کافی؛ ج ۵، ص ۵۵.